

POZOR, SKLO! (FRAGILE)
MALE (trochu osobné) VYZNANIE SKLU
alebo
pozdávka na výstavu v BIBIANE

Tajuplné, magické, fascinujúce. Podnecuje fantáziu. Pohlcuje a láme svetlo. Odráža predmety. Približuje vesmír, zväčšuje nekonečno. Môže byť predmetom dennej potreby alebo umeleckým dielom. **SKLO!**

Objav výroby skla patrí k najstarším, najúžasnejším a najvýznamnejším objavom ľudstva. Sklárske umenie má veľkú tradíciu a je pokladané za svetové kultúrne dedičstvo. Zatiaľ čo iné materiály, ktoré ľudia používali od dávnych čias (napríklad drevo, kameň) bolo treba iba vziať z prírody a upraviť, sklo bolo treba najskôr objaviť a potom vyrobiť a spracovať.

V prírode vlastne sklo neexistuje, respektíve existuje v inej forme. Ide o vulkanické sklo, ktoré vzniká pri tuhnutí lávy (*obsidián*), alebo o minerál - *krištál*. Ale predsa len si príroda sklo dokáže niekedy vytvoriť a to pomocou blesku.

Rúrkovité sklovité korene – fulgurity - vznikajú na piesočnatej pláži pri dostatočne silnom elektrickom výboji. Názov je odvodený od slova fulgur, čo je latinský názov blesku. Starovekí filozofi viedli zanietené polemiky o podstate skla. Nakoniec sa ustálil názor, že ide o minerál (priehľadnosť) s vlastnosťami kovu (taviteľnosť). Presnejšiu definíciu skla vytvoril až filozof R. Descartes.

Ako sa prišlo na výrobu skla opisuje rímsky historik Plinius st. Podľa neho toto tajomstvo objavili fénickí námorníci, ktorí si chceli na piesočnatej pláži niečo uvariť. Na podloženie nádob nenašli kamene a preto si priniesli hrudy uhličitanu sodného, ktorý sa vtedy na lodiach hojne používal. Pri varení odrazu zbadali, že vznikla odkvapkávajúca hmota keď sa sóda sa zmiešala s pieskom. Keď ochladla, ležalo pred nimi na pláži sklo – nový materiál so zaujímavými vlastnosťami. Historika, ktorá môže a nemusí byť pravdivá, hoci má v sebe istú logiku. Podľa viacerých historikov sklo vzniklo ako vedľajší produkt pri výrobe keramiky, alebo pri tavení kovov, čo je naozaj najpravdepodobnejšie.

Dejiny skla sú tiež veľmi zaujímavé. Najstarším zachovaným skleneným predmetom je 5 000 rokov stará nazelenalá sklenená guľička z Théb.

Archeologické nálezy hovoria o postupnom vývoji. Z tretieho tisícročia p. n. l. pochádzajú sklenené korálky a doštičky objavené v Mezopotánii, z druhého tisícročia egyptské nádoby.

Archeológia našla napríklad aj sklenené figúrky – vešety, ktoré sa dávali do hrobov a sklenené urny na popol. Za prelomové sa považujú dva objavy v 1. storočí n. l. a to objav liateho priesvitného skla, ktoré sa začalo používať na zasklievanie okien a objav sklárskej prístavy na fúkané sklo.

Po predstavení materiálov ako textil, papier a drevo prichádzame k ďalšiemu. Všetky spomenuté materiály sú zaujímavé, ale sklo má v sebe úžasnú mágiu v svojej fantazijnosti i rôznorodosti. **Tvorcovia výstavy chceli predstaviť tento materiál v jeho rôznych podobách a formách v interaktívnej výstave tak, aby vyznela ako jeho oslava.**

Vďaka sklu svetíme, nefúka nám do príbytkov, skrášľujeme si ním svoje domovy atď. Berieme ho viac ako samozrejmosť. Ale sklo ako surovina je neobyčajne zaujímavý a tvárny materiál. Pri jeho vzniku pôsobia rozmanité vplyvy, a aj keď sa taví podľa rovnakého postupu môže sa nakoniec dosiahnuť odlišný výsledok. **Práve tavenie skla dáva sklárstvu punc výnimočnosti a až mystickej tajuplnosti.**

Sklári často prirovnávajú sklo k žene - je tajomne krásne, ale aj tvrdohlavé a neposlušné.

Definícia technológa: *(sklo je anorganická látka v stave, ktorý je obdobný stavu kvapalnému a jeho viskozita je následkom ochladenia taká veľká, že sa chová ako pevná látka) je iná ako definícia ľudí, ktorí so sklom pracujú a milujú ho: (sklo je pýchou a šťastím zeme, milovať ho znamená obdivovať jeho trvalé vlastnosti a hodnoty a to je poctivosť hmoty a poctivosť práce. Krehkosť a tvrdosť skla často pripomínajú ľudské vlastnosti).*

Obidva tieto pohľady sú obsiahnuté v našej výstave v akomsi pomyselnom oblúku: **od útrob zeme až k všeobjímajúcemu vesmíru...**

K tejto koncepcii nám veľmi hodili objekty slovenskej sklárky Evy Fišerovej, ktoré sú naozaj akýmsi prienikom viacerých svetov. Odhliadnuc od tohto filozofického kontextu sa však všetci tvorcovia snažili, aby bola **výstava aj hravá** (čomu dosť napomohli verše Tomáša Janovica).

Na záver malé osobné vyznanie, pretože čo sa týka skla nedá sa byť neosobná...

Dovoliť si teda (tak ako vo výstave) svoju malú (sklenenú) bodku. O výstave a jej koncepcii sme hovorili s prof. J. Cillerom v septembri minulého roku. No a vtedy to vypuklo! Téma sklo ma úplne pohltila. Hľadala, objavovala a študovala som rôzne materiály, cestovala opakovane do sklárni. Nasledovali nekonečné rozhovory s výtvarníkmi (spočiatku Jozef Ciller, potom jeho syn Tomáš), ale aj so sklármi v Lednických Rovniach a realizátormi (Miloš Krajčovič), ktorí rovnako podľahli tejto téme. SKLO, SKLO, SKLO – stále dookola a zas a znova - SKLO! Boli aj chvíle, keď sme nevedeli nájsť ten správny kľúč a boli sme unavení a znechutení a snivali sa nám škaredé sny o sklenených labyrintoch a rozbitom skle...Po prebudení som si často hovorila: „Aký somár toto vymyslel?!”

Dnes, keď je výstava hotová, tak si hovorím, že to stálo za to!!!

Krásne, jednoducho a výstižne to povedal Tomáš Janovic: „

„SKLO je číry kúsok neba, pred ktorým sa SKLONÍť treba.“

„Ja som sa sklonila...sklonili sa aj všetci tvorcovia... a ja dúfam, že tak urobia aj návštevníci našej výstavy...“

BIBIANA, medzinárodný dom umenia pre deti

POZOR SKLO!

(FRAGILE)

Štvrtá z cyklu výstav o materiáloch.

Termín: 20. 5. – 30. 10. 2005

Námet a scenár: Eva Čárska

Verše: Tomáš Janovic

Výtvarno-priestorové riešenie: Tom Ciller

Dramaturgia: Pavol Uher

Objekty: Eva Fišerová, VŠVÚ v Bratislave

Hudba: Norbert Bodnár

Video: Peter Hudák

Fotografie: Miloš Krajčovič

Realizácia: oddelenie realizácie pod vedením Valérie Marákyovej a DESTIN a.s.
